

บทที่ 3

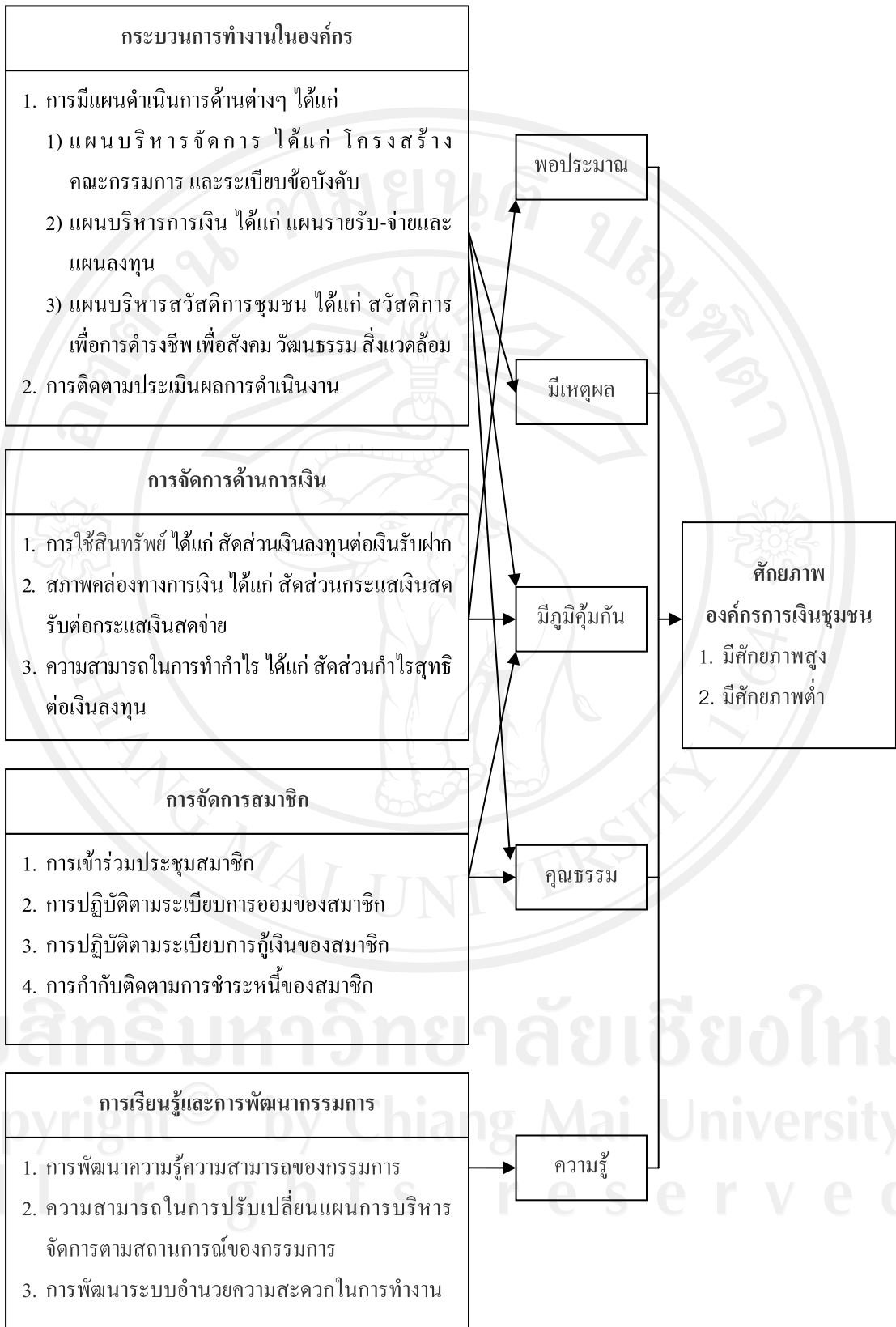
ระเบียบวิธีวิจัย

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ มุ่งประเด็นการศึกษาขององค์กรการเงินชุมชนที่ได้รับรองสถานภาพ จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เพราะจัดได้ว่าเป็นองค์กรการเงินชุมชนที่มีศักยภาพ สามารถเป็นต้นแบบแก่กลุ่มองค์กรการเงินชุมชนอื่นๆ ได้

ดังนั้น การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพขององค์กรการเงินชุมชน ทั้งประเภทองค์กรที่จัดตั้งโดยภาครัฐและภาคประชาชน มีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

3.1 กรอบแนวคิดการศึกษา

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาซึ่งกรอบแนวคิด ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังรูปที่ 3.1 กล่าวคือ ในลำดับแรกเป็นการวิเคราะห์การดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำเกณฑ์การวิเคราะห์การดำเนินการขององค์กรการเงินชุมชนจากเกณฑ์การประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประเภทชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) (2552 : ระบบออนไลน์) เกณฑ์การประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย (2552) และข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จจากงานวิจัยต่างๆ มาประยุกต์เข้ากับปัจจัยในการวิเคราะห์การดำเนินงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการทำงานในองค์กร ด้านการจัดการด้านการเงิน ด้านการจัดการสมาชิกและด้านการเรียนรู้และการพัฒนากรรมการและมาเป็นกรอบเกณฑ์ชี้วัด จากนั้นจึงเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพขององค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยพิจารณาตามเกณฑ์ที่พัฒนาขึ้น

รูปที่ 3.1 กรอบแนวคิดการศึกษา

จากกรอบแนวคิดในการศึกษานี้ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มองค์กรการเงินชุมชนจะมีศักยภาพอยู่ในระดับสูงหรือระดับต่ำนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้ง 4 ด้านด้วยกัน คือ (1) ด้านกระบวนการทำงานในองค์กร (2) ด้านการจัดการด้านการเงิน (3) ด้านการจัดการสมาชิก และ (4) ด้านการเรียนรู้และการพัฒนากรรมการ โดยแต่ละปัจจัยจะมีผลต่อศักยภาพตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย 3 หลักการและ 2 เงื่อนไข อันได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ความรู้และคุณธรรม ดังนี้

1) ความพอประมาณขององค์กรการเงินชุมชน

การที่องค์กรการเงินชุมชนจะมีศักยภาพด้านความพอประมาณตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้นั้นขึ้นอยู่กับความพอเพียงของเงินทุนและความสมดุลของงบประมาณ ได้แก่ ความสมดุลระหว่างเงินรับฝาก เงินลงทุน รายได้และรายจ่ายขององค์กรการเงินชุมชน ดังนั้น ตัวชี้วัดด้านความพอประมาณขององค์กรการเงินชุมชน คือ ตัวชี้วัดในปัจจัยด้านการจัดการด้านการเงิน ประกอบด้วย การใช้สินทรัพย์ สภาพคล่องทางการเงินและความสามารถในการทำกำไร

2) ความมีเหตุผลขององค์กรการเงินชุมชน

องค์กรการเงินชุมชนที่ถือได้ว่ามีศักยภาพด้านความมีเหตุผลตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือองค์กรที่มีกระบวนการตัดสินใจทั้งในด้านการบริหารจัดการองค์กรและการบริหารจัดการทางการเงินอย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ โดยมีแผนการบริหารจัดการองค์กร แผนการบริหารการเงิน แผนการบริหารจัดการสวัสดิการและแผนการประเมินผลการดำเนินการที่ชัดเจน ดังนั้น ตัวชี้วัดความมีเหตุผลขององค์กรการเงินชุมชน คือ ตัวชี้วัดในปัจจัยด้านกระบวนการทำงานในองค์กร ประกอบด้วย การมีแผนดำเนินการด้านการบริหารจัดการ การมีแผนบริหารทางการเงิน การมีแผนสวัสดิการชุมชน และการมีแผนติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวขององค์กรการเงินชุมชน

องค์กรการเงินชุมชนที่ถือได้ว่ามีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวคือองค์กรที่มีความพร้อมต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น สามารถเผชิญปัญหาและปรับตัวได้อย่างทันท่วงที ซึ่งพิจารณาได้จากความสมดุลของการใช้สินทรัพย์ สภาพคล่องทางการเงิน ความสามารถในการทำกำไร การจัดการสมาชิก และกิจกรรมด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ที่องค์กรการเงินชุมชนจัดขึ้นหรือสนับสนุนให้จัดขึ้นเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชน ดังนั้น ตัวชี้วัดความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวขององค์กรการเงินชุมชน คือ ตัวชี้วัดใน 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ด้านกระบวนการทำงานในองค์กร (2) ด้านการจัดการด้านการเงิน และ (3) ด้านการจัดการสมาชิก

ทั้งนี้ ตัวชี้วัดในปัจจัยด้านกระบวนการทำงานในองค์กร ประกอบด้วย การมีแผนดำเนินการด้านต่างๆ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การบริหารการเงิน การบริหารสวัสดิการชุมชน การติดตามประเมินผล

การดำเนินงาน ส่วนตัวชี้วัดด้านการจัดการด้านการเงิน โดยพิจารณาจากความสมดุลของการจัดการด้านการเงิน ประกอบด้วย การใช้สินทรัพย์ สภาพคล่องทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไร และการจัดการด้านสมาชิก ประกอบด้วย การเข้าร่วมประชุมของสมาชิก การปฏิบัติตามระเบียบการออมและการกู้เงินของสมาชิก และกระบวนการกำกับติดตามการชำระหนี้ของสมาชิก

4) คุณธรรมขององค์กรการเงินชุมชน

องค์กรการเงินชุมชนที่ถือได้ว่าเป็นองค์กรที่มีคุณธรรม คือ องค์กรที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชน ได้ปฏิบัติงานตามระเบียบข้อบังคับและแผนการดำเนินงานอย่างเคร่งครัด สมาชิกปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับขององค์กรการเงินชุมชน รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรม ดังนั้น ตัวชี้วัดความมีคุณธรรมขององค์กรการเงินชุมชน คือ ตัวชี้วัดใน 2 ปัจจัย ได้แก่ (1) กระบวนการทำงานในองค์กร ประกอบด้วย การสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และ (2) การจัดการสมาชิก ประกอบด้วย การเข้าร่วมประชุมของสมาชิก การปฏิบัติตามระเบียบการออมและการกู้เงินของสมาชิก และกระบวนการกำกับติดตามการชำระหนี้ของสมาชิก

5) ความรู้ขององค์กรการเงินชุมชน

องค์กรการเงินชุมชนที่ถือได้ว่าเป็นองค์กรที่มีความรู้ คือ องค์กรที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชน มีความรอบรู้ เข้าใจและปฏิบัติตามแผนการบริหารจัดการองค์กรด้วยความรอบคอบทุกขั้นตอน สามารถปรับเปลี่ยนแผนการบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์เฉพาะหน้า มีระบบอำนวยความสะดวกในการทำงานอย่างเหมาะสม มีกิจกรรมพัฒนาความรู้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการองค์กรและสมาชิก โดยพิจารณาจากจำนวนกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ที่องค์กรการเงินชุมชนจัดขึ้นหรือมีส่วนร่วมสนับสนุน ดังนั้น ตัวชี้วัดความรู้ขององค์กรการเงินชุมชน คือ ปัจจัยด้านการเรียนรู้และการพัฒนากรรมการ ประกอบด้วย การพัฒนาความรู้ความสามารถของกรรมการ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนแผนการบริหารจัดการตามสถานการณ์ของกรรมการ และการพัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในการทำงานแก่กรรมการ

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

3.2.1 ประชากร

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นหน่วยงานส่งเสริมสถานภาพองค์กรชุมชนและมีภารกิจหลักคือการรับรองสถานภาพองค์กรชุมชน ได้ให้การรับรององค์กรชุมชนประเภทองค์กรการเงินชุมชน (2552 ; ระบบออนไลน์) จำนวน 3,954 แห่ง

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ มุ่งประเด็นการศึกษาขององค์กรการเงินชุมชนที่ได้รับรองสถานภาพ จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เพราะจัดได้ว่าเป็นองค์กรการเงินชุมชนที่มีศักยภาพ สามารถเป็นต้นแบบแก่กลุ่มองค์กรการเงินชุมชนอื่นๆ ได้ ดังนั้น การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งประเภทองค์กรที่จัดตั้งโดยภาครัฐและภาคประชาชน โดยพิจารณาเลือกองค์กรการเงินชุมชนแบบเจาะจงรายชื่อและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมตามนิยามศัพท์องค์กรการเงินชุมชน ประกอบด้วย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะ และสถาบันการเงินชุมชนได้ องค์กรการเงินชุมชนรวม 12 แห่ง ให้ครอบคลุมพื้นที่ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อจะได้ทราบศักยภาพของแต่ละภูมิภาค ดังนี้

- 1) กลุ่มสัจจะบ้านคอนแก้ว หมู่ 2 ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
 - 2) กองทุนหมู่บ้านหนองบอน ตำบลบางขาม อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี
 - 3) กองทุนหมู่บ้านบ้านทุ่งดินเหนียว ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
 - 4) กองทุนหมู่บ้านบ้านสำโรง ตำบลสำโรง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี
 - 5) กลุ่มกองทุนสัจจะวันละ 1 บาท ตำบลสะพานไม้แก่น อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
 - 6) สถาบันการเงินชุมชนบ้านห้วยทราย ตำบลแม่ทา อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่
 - 7) สถาบันการเงินออมทรัพย์บ้านขอนแก่น ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัด
- ปราจีนบุรี
- 8) สถาบันการเงินชุมชนไชยธนาคาร ตำบลบางกะไชย อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัด
- จันทบุรี
- 9) สถาบันการเงินชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
 - 10) สถาบันการเงินชุมชนพุทธวิมุตติ ตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
 - 11) สถาบันการเงินชุมชนบ้านนุกกลาง ตำบลนุเปือย อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี
 - 12) สมาคมสวัสดิการภาคประชาชนสงขลา ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

3.3 สมมุติฐาน

การศึกษาครั้งนี้มีข้อสมมุติฐาน ดังต่อไปนี้

1) ความพอประมาณขององค์กรการเงินชุมชน

กล่าวคือ การที่องค์กรการเงินชุมชนจะมีศักยภาพด้านความพอประมาณตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูงได้นั้น จะต้องเป็นองค์กรที่มีการสำรองเงินทุนไว้ในองค์กรอย่างเพียงพอหรือเรียกว่ามีงบประมาณที่สมดุล ซึ่งประเมินได้จากการจัดการด้านการเงิน ได้แก่ การใช้สินทรัพย์ สภาพคล่องทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไร โดย

- ด้านการใช้สินทรัพย์ ต้องมีสัดส่วนเงินลงทุนต่อเงินรับฝาก น้อยกว่า 0.5 เท่า
- ด้านสภาพคล่องทางการเงิน ต้องมีสัดส่วนกระแสเงินสดรับต่อกระแสเงินสดจ่าย ตั้งแต่ 1 เท่าขึ้นไป
- ด้านความสามารถในการทำกำไร ต้องมีสัดส่วนกำไรสุทธิต่อเงินลงทุนตั้งแต่ 0.5 เท่าขึ้นไป

หากองค์กรการเงินชุมชนใด มีการจัดการด้านการเงินอยู่ในเกณฑ์ดังกล่าว จะทำให้มีความเสี่ยงด้านการเงินต่ำ เนื่องจากมีเงินทุนสำรองเพียงพอต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน และมีสภาพคล่องทางการเงินที่เหมาะสมต่อการบริหารงานรวมถึงพร้อมต่อการลงทุนต่างๆ เพื่อสร้างผลตอบแทนทางการเงินที่เหมาะสมแก่สมาชิก

2) ความมีเหตุผลขององค์กรการเงินชุมชน

กล่าวคือ การที่องค์กรการเงินชุมชนจะมีศักยภาพด้านความมีเหตุผลตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูงได้นั้น องค์กรจะต้องมีกระบวนการตัดสินใจทั้งในด้านการบริหารจัดการองค์กรและการบริหารจัดการทางการเงินอย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ โดยมีแผนการบริหารจัดการองค์กร แผนการบริหารการเงิน แผนการบริหารจัดการสวัสดิการและแผนการประเมินผลการดำเนินการที่ชัดเจน ซึ่งประเมินได้จากกระบวนการทำงานในองค์กร โดย

- ด้านแผนการบริหารจัดการองค์กร ต้องมีโครงสร้างคณะกรรมการที่ชัดเจน มีระเบียบข้อบังคับกลุ่ม และกรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วมในการออกระเบียบข้อบังคับและกำกับดูแลการปฏิบัติตามระเบียบของกรรมการและสมาชิก
- ด้านแผนการบริหารการเงิน ต้องมีแผนรายรับ รายจ่าย และมีการวางแผนก่อนลงทุน
- ด้านแผนบริหารสวัสดิการชุมชน ต้องมีแผนสวัสดิการเพื่อการดำรงชีพ มีการจัดสวัสดิการครอบคลุมอย่างน้อย 4 เรื่อง ประกอบด้วย การเกิด ชราภาพ เจ็บป่วยและเสียชีวิต มีแผนกิจกรรมพัฒนาสังคม มีกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไม่น้อยกว่า

ร้อยละ 20 ของกิจกรรมทั้งหมด และมีกิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของกิจกรรมทั้งหมด

- ด้านแผนประเมินผลการดำเนินการ ต้องมีการกำหนดระยะเวลาติดตามประเมินผลการดำเนินงานที่ชัดเจน

หากองค์กรการเงินชุมชนใด มีการวางแผนการจัดการในด้านต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น จะทำให้การบริหารจัดการองค์กรการเงินมีเป้าหมายที่ชัดเจน เหมาะสมและสามารถติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรทั้งในด้านการบริหารจัดการ การเงิน และสวัสดิการสังคมได้และมีสัดส่วนที่เหมาะสม

3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวขององค์กรการเงินชุมชน

กล่าวคือ การที่องค์กรการเงินชุมชนจะมีศักยภาพด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในระดับสูงได้นั้น องค์กรจะต้องมีการเตรียมความพร้อมต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น หรือสามารถเผชิญปัญหาและปรับตัวได้อย่างทันท่วงที ซึ่งพิจารณาได้จากปัจจัยด้านกระบวนการทำงานในองค์กร การจัดการด้านการเงิน และการจัดการสมาชิก โดย

การจัดการด้านการเงิน

- ด้านการใช้สินทรัพย์ ต้องมีสัดส่วนเงินลงทุนต่อเงินรับฝาก น้อยกว่า 0.5 เท่า
- ด้านสภาพคล่องทางการเงิน ต้องมีสัดส่วนกระแสเงินสดรับต่อกระแสเงินสดจ่าย ตั้งแต่ 1 เท่าขึ้นไป
- ด้านความสามารถในการทำกำไร ต้องมีสัดส่วนกำไรสุทธิต่อเงินลงทุน 0.5 เท่า ขึ้นไป

ด้านกระบวนการทำงานในองค์กร

- ด้านแผนการบริหารจัดการองค์กร ต้องมีโครงสร้างคณะกรรมการที่ชัดเจน มีระเบียบข้อบังคับกลุ่ม และกรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วมในการออกระเบียบข้อบังคับและกำกับดูแลการปฏิบัติตามระเบียบของกรรมการและสมาชิก
- ด้านแผนการบริหารการเงิน ต้องมีแผนรายรับ รายจ่าย และมีการวางแผนก่อนลงทุน
- ด้านแผนบริหารสวัสดิการชุมชน ต้องมีแผนสวัสดิการเพื่อการดำรงชีพ มีการจัดสวัสดิการครอบคลุมอย่างน้อย 4 เรื่อง ประกอบด้วย การเกิด ชราภาพ เจ็บป่วยและเสียชีวิต มีแผนกิจกรรมพัฒนาสังคม มีกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของกิจกรรมทั้งหมด และมีกิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของกิจกรรมทั้งหมด
- ด้านแผนประเมินผลการดำเนินการ ต้องมีการกำหนดระยะเวลาติดตามประเมินผลการดำเนินงานที่ชัดเจน

ด้านการจัดการสมาชิก

- ด้านการเข้าร่วมประชุมสมาชิก ต้องมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของสมาชิกทั้งหมด
- ด้านการปฏิบัติตามระเบียบการออม ต้องมีสมาชิกที่ออมเงินกับองค์กรทุกเดือนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของสมาชิกทั้งหมด
- ด้านการปฏิบัติตามระเบียบการกู้เงิน ต้องสมาชิกปฏิบัติตามระเบียบการกู้เงินและชำระเงินกู้ตามกำหนด
- ด้านการกำกับติดตามการชำระหนี้ ต้องกรรมการมีการกำกับติดตามตรวจสอบการชำระหนี้ของสมาชิกทุกเดือน

หากองค์กรการเงินชุมชนใด มีการจัดการด้านต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น จะสะท้อนให้เห็นถึงการจัดเตรียมหรือวางแผนบริหารจัดการทั้งในด้านการเงิน การบริหารจัดการองค์กร และสมาชิกไว้ล่วงหน้าทำให้ไม่มีความเสี่ยงในแต่ละด้านหรือหากมีความเสี่ยงก็เพียงระดับต่ำ เพราะเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินหรือสิ่งที่ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ จะสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การดำเนินการได้ทันท่วงที

4) คุณธรรมขององค์กรการเงินชุมชน

กล่าวคือ การที่องค์กรการเงินชุมชนจะมีศักยภาพด้านคุณธรรมในระดับสูงได้นั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชน ต้องมีคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ การปฏิบัติงานตามระเบียบข้อบังคับและแผนการดำเนินงานอย่างเคร่งครัด สมาชิกมีการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับขององค์กร รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรม ซึ่งพิจารณาองค์ประกอบดังกล่าวนี้ได้จาก

ด้านการจัดการสมาชิก

- ด้านการเข้าร่วมประชุมสมาชิก ต้องมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของสมาชิกทั้งหมด
- ด้านการปฏิบัติตามระเบียบการออม ต้องมีสมาชิกที่ออมเงินกับองค์กรทุกเดือนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของสมาชิกทั้งหมด
- ด้านการปฏิบัติตามระเบียบการกู้เงิน สมาชิกต้องปฏิบัติตามระเบียบการกู้เงินและชำระเงินกู้ตามกำหนด
- ด้านการกำกับติดตามการชำระหนี้ กรรมการต้องมีการกำกับติดตามตรวจสอบการชำระหนี้ของสมาชิกทุกเดือน

ด้านกระบวนการทำงานในองค์กร

- ด้านการสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ต้องมีแผนกิจกรรมพัฒนาสังคม

5) ความรู้ขององค์กรการเงินชุมชน

กล่าวคือ การที่องค์กรการเงินชุมชนจะมีศักยภาพด้านความรู้ในระดับสูงได้นั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ เข้าใจและมีการปฏิบัติตามแผนการบริหารจัดการองค์กรด้วยความรอบคอบทุกขั้นตอน มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนแผนการบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์เฉพาะหน้า ในขณะเดียวกัน องค์กรควรมีระบบอำนวยความสะดวกในการทำงานอย่างเหมาะสม มีกิจกรรมพัฒนาความรู้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการองค์กรและสมาชิก ซึ่งพิจารณาองค์ประกอบดังกล่าวนี้ได้จาก

- ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของกรรมการ ต้องมีกิจกรรมพัฒนาความรู้แก่กรรมการคิดเป็นร้อยละ 20 ขึ้นไปต่อกิจกรรมทั้งหมด
- ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนแผนการบริหารจัดการตามสถานการณ์ กรรมการต้องมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนแผนการบริหารจัดการตามสถานการณ์
- ด้านการพัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในการทำงาน มีการใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดทำฐานข้อมูลทางการเงินเพื่อความสะดวกในการทำงาน

3.4 วิธีการศึกษา

3.4.1 การวิเคราะห์การดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชน มีปัจจัยการพิจารณา 4 ปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยที่ 1 ด้านกระบวนการภายใน ประกอบด้วย

- 1) องค์กรการเงินชุมชนควรมีโครงสร้างคณะกรรมการที่ชัดเจน ซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก คณะกรรมการฝ่ายสินเชื่อ คณะกรรมการฝ่ายเร่งรัดติดตามหนี้สิน และคณะกรรมการทั่วไป ทั้งนี้ คณะกรรมการควรเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตน
- 2) องค์กรการเงินชุมชนควรมีระเบียบข้อบังคับทั้งระเบียบการดำเนินงานของคณะกรรมการ และระเบียบปฏิบัติในการเป็นสมาชิกอย่างชัดเจน คณะกรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วมในการออกระเบียบข้อบังคับขององค์กรการเงินชุมชนและร่วมกำกับดูแลการปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด
- 3) องค์กรการเงินชุมชนควรมีแผนรายรับ แผนรายจ่าย และแผนการลงทุนที่ชัดเจน

- 4) องค์การการเงินชุมชนควรมีแผนบริหารสวัสดิการชุมชน ซึ่งประกอบด้วยสวัสดิการเพื่อการดำรงชีพ กิจกรรมพัฒนาสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม
- 5) องค์การการเงินชุมชนควรกำหนดระยะเวลาการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะอย่างเหมาะสม เช่น การประเมินผลรายเดือน รายไตรมาส เป็นต้น

ปัจจัยที่ 2 ด้านการเงิน ประกอบด้วย

- 1) ปัจจัยด้านการใช้สินทรัพย์ ได้แก่ สัดส่วนเงินลงทุนต่อเงินรับฝาก
- 2) ปัจจัยด้านสภาพคล่องทางการเงิน ได้แก่ สัดส่วนกระแสเงินสดรับต่อกระแสเงินสดจ่าย
- 3) ปัจจัยด้านความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ สัดส่วนกำไรสุทธิต่อเงินลงทุน

ปัจจัยที่ 3 ด้านการจัดการสมาชิก ประกอบด้วย

- 1) สมาชิกควรได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การการเงินชุมชน โดยเข้าร่วมประชุมสมาชิกเพื่อรับทราบผลการดำเนินงานขององค์กร รวมถึงมีสิทธิแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎระเบียบต่างๆ ขององค์กร
- 2) สมาชิกปฏิบัติตามระเบียบการออมขององค์การการเงินชุมชนอย่างเคร่งครัด สมาชิกจะได้รับผลตอบแทนและสวัสดิการต่างๆ จากองค์การการเงินชุมชนอย่างเหมาะสม
- 3) สมาชิกปฏิบัติตามระเบียบการกู้เงินขององค์การการเงินชุมชนอย่างเคร่งครัด มีวัตถุประสงค์ในการกู้เงินเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต และชำระคืนเงินกู้ตามกำหนด จะทำให้สมาชิกได้รับความน่าเชื่อถือจากองค์การการเงินชุมชน
- 4) การกำกับติดตามการชำระหนี้ของสมาชิก คณะกรรมการองค์การการเงินชุมชนควรมีส่วนร่วมในการติดตามการชำระหนี้ของสมาชิก เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดหนี้สูญ

ปัจจัยที่ 4 ด้านการเรียนรู้และการพัฒนากรรมการ ประกอบด้วย

- 1) การพัฒนาความรู้ความสามารถของกรรมการ โดยจัดอบรมให้ความรู้ในการบริหารจัดการองค์การการเงินชุมชน เพื่อให้คณะกรรมการสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนแผนการบริหารจัดการตามสถานการณ์ของกรรมการ แสดงให้เห็นถึงปฏิภาณไหวพริบของคณะกรรมการที่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันทั่วทั้ง ทำให้องค์การการเงินชุมชนมีประสิทธิภาพ
- 3) การพัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในการทำงาน เป็นการจัดให้มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงาน จะทำให้คณะกรรมการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.4.2 การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การวิเคราะห์การดำเนินการขององค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ผู้ศึกษาได้พิจารณาและกำหนดกรอบการวิเคราะห์ตามค่านิยมของการศึกษาซึ่งกล่าวไว้ในบทที่ 1 จึงได้กำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์การดำเนินการขององค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลัก 3 ห่วงและ 2 เงื่อนไข ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ได้ตัวชี้วัดรวม 40 ตัวชี้วัด โดยหากองค์กรการเงินชุมชนใดมีการดำเนินการตามตัวชี้วัด คือ มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำเนินการ และมีกระบวนการส่งเสริมความรู้และคุณธรรมแก่พนักงานและสังคมส่วนรวม จะได้คะแนน 1 คะแนน ในตัวชี้วัดนั้น แต่หากองค์กรการเงินชุมชนใดไม่มีการดำเนินการหรือดำเนินการไม่สอดคล้องตามตัวชี้วัดจะได้คะแนน 0 คะแนน กำหนดเกณฑ์ศักยภาพองค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็น 2 ระดับ คือ มีศักยภาพสูงและมีศักยภาพต่ำ โดยใช้เกณฑ์คะแนนเฉลี่ยรวมเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการจำแนกศักยภาพ กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

คะแนนรวม 40 คะแนน	ระดับศักยภาพ
< คะแนนเฉลี่ย	มีศักยภาพต่ำ
≥ คะแนนเฉลี่ย	มีศักยภาพสูง

สำหรับเกณฑ์การพิจารณาการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ตารางที่ 3.1) ได้ดังนี้

ตารางที่ 3.1 เกณฑ์การวิเคราะห์ศักยภาพองค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3 หลักการ 2 เงื่อนไข ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ปัจจัยเพื่อการพิจารณา	ตัวชี้วัด
ความพอประมาณ	ด้านการจัดการด้านการเงิน	
	1) การใช้สินทรัพย์	ตัวชี้วัดที่ 1 สัดส่วนเงินลงทุนต่อเงินรับฝาก ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.5 เท่า
	2) สภาพคล่องทางการเงิน	ตัวชี้วัดที่ 2 สัดส่วนกระแสเงินสดรับต่อ กระแสเงินสดจ่าย ต้องมีค่าตั้งแต่ 1 เท่าขึ้นไป
	3) ความสามารถในการทำ กำไร	ตัวชี้วัดที่ 3 สัดส่วนกำไรสุทธิต่อเงินลงทุน ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.5 เท่าขึ้นไป

ตารางที่ 3.1 เกณฑ์การวิเคราะห์ศักยภาพองค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

3 หลักการ 2 เงื่อนไข	ปัจจัยเพื่อการพิจารณา	ตัวชี้วัด
ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ความมีเหตุผล	ด้านกระบวนการทำงานในองค์กร
	1) แผนบริหารจัดการ	ตัวชี้วัดที่ 4 มีโครงสร้างคณะกรรมการชัดเจน
		ตัวชี้วัดที่ 5 มีระเบียบข้อบังคับกลุ่ม
		ตัวชี้วัดที่ 6 กรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วมในการออกระเบียบข้อบังคับและกำกับดูแลการปฏิบัติตามระเบียบของกรรมการและสมาชิก
	2) แผนการบริหารการเงิน	ตัวชี้วัดที่ 7 มีแผนรายรับรายจ่าย
		ตัวชี้วัดที่ 8 มีการวางแผนก่อนลงทุน
	3) แผนบริหารสวัสดิการชุมชน	
	- สวัสดิการเพื่อการดำรงชีพ	ตัวชี้วัดที่ 9 มีแผนสวัสดิการเพื่อการดำรงชีพแก่สมาชิก
		ตัวชี้วัดที่ 10 จัดสวัสดิการครอบคลุมทั้งเรื่องเกิด ชราภาพ เจ็บป่วยและเสียชีวิต
	- กิจกรรมพัฒนาสังคม	ตัวชี้วัดที่ 11 มีแผนกิจกรรมพัฒนาสังคม
		ตัวชี้วัดที่ 12 มีกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมที่ร่วมสนับสนุนหรือเป็นผู้จัดขึ้นคิดเป็นร้อยละ 20 ขึ้นไปต่อกิจกรรมทั้งหมด
	- กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม	ตัวชี้วัดที่ 13 มีกิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่ร่วมสนับสนุนหรือเป็นผู้จัดขึ้นคิดเป็นร้อยละ 20 ขึ้นไปต่อกิจกรรมทั้งหมด
	4) แผนประเมินผลการดำเนินการ	ตัวชี้วัดที่ 14 มีการกำหนดระยะเวลาติดตามประเมินผลการดำเนินงานชัดเจน

ตารางที่ 3.1 เกณฑ์การวิเคราะห์ศักยภาพองค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

3 หลักการ 2 เงื่อนไข	ปัจจัยเพื่อการพิจารณา	ตัวชี้วัด
ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		
ความมีภูมิคุ้มกัน	ด้านการจัดการด้านการเงิน	
	1) การใช้สินทรัพย์	ตัวชี้วัดที่ 15 สัดส่วนเงินลงทุนต่อเงินรับฝาก ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.5 เท่า
	2) สภาพคล่องทางการเงิน	ตัวชี้วัดที่ 16 สัดส่วนกระแสเงินสดรับต่อกระแสเงินสดจ่าย ต้องมีค่าตั้งแต่ 1 เท่าขึ้นไป
	3) ความสามารถในการทำกำไร	ตัวชี้วัดที่ 17 สัดส่วนกำไรสุทธิต่อเงินลงทุน ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.5 เท่าขึ้นไป
	ด้านกระบวนการทำงานในองค์กร	
	1) แผนบริหารจัดการ	ตัวชี้วัดที่ 18 โครงสร้างกรรมการชัดเจน ตัวชี้วัดที่ 19 มีระเบียบข้อบังคับกลุ่ม ตัวชี้วัดที่ 20 กรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วมออกระเบียบข้อบังคับและกำกับดูแลการปฏิบัติตามระเบียบของกรรมการและสมาชิก
	2) แผนการบริหารการเงิน	ตัวชี้วัดที่ 21 มีแผนรายรับรายจ่าย ตัวชี้วัดที่ 22 มีการวางแผนก่อนลงทุน
	3) แผนบริหารสวัสดิการชุมชน	
	- สวัสดิการเพื่อการดำรงชีพ	ตัวชี้วัดที่ 23 มีแผนสวัสดิการเพื่อการดำรงชีพแก่สมาชิก
	- กิจกรรมพัฒนาสังคม	ตัวชี้วัดที่ 24 จัดสวัสดิการครอบคลุมทั้งเรื่องเกิด ฆราภาพ เจ็บป่วยและเสียชีวิต
	- กิจกรรมด้านวัฒนธรรม	ตัวชี้วัดที่ 25 มีแผนกิจกรรมพัฒนาสังคม ตัวชี้วัดที่ 26 มีกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมที่สนับสนุนหรือเป็นผู้จัดขึ้นร้อยละ 20 ขึ้นไปต่อกิจกรรมทั้งหมด
	- กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม	ตัวชี้วัดที่ 27 มีกิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนหรือเป็นผู้จัดขึ้นร้อยละ 20 ขึ้นไปต่อกิจกรรมทั้งหมด
	4) แผนประเมินผลการดำเนินการ	ตัวชี้วัดที่ 28 มีกำหนดเวลาประเมินผลการดำเนินงานชัดเจน

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

3 หลักการ 2 เงื่อนไข	ปัจจัยเพื่อการพิจารณา	ตัวชี้วัด
ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		
ความมีภูมิคุ้มกัน (ต่อ)	ด้านการจัดการสมาชิก	ตัวชี้วัดที่ 29 มีสมาชิกเข้าร่วมประชุม จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ตัวชี้วัดที่ 30 มีสมาชิกที่ออมเงินกับองค์การการเงินชุมชนทุกเดือนจำนวนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ตัวชี้วัดที่ 31 สมาชิกปฏิบัติตามระเบียบการกู้เงินของสมาชิกชำระเงินกู้ตามกำหนด ตัวชี้วัดที่ 32 กรรมการมีการกำกับติดตามตรวจสอบการชำระหนี้ของสมาชิกทุกเดือน
คุณธรรม	ด้านการจัดการสมาชิก	ตัวชี้วัดที่ 33 มีสมาชิกเข้าร่วมประชุม จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ตัวชี้วัดที่ 34 มีสมาชิกที่ออมเงินกับองค์การการเงินชุมชนทุกเดือนจำนวนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ตัวชี้วัดที่ 35 สมาชิกปฏิบัติตามระเบียบการกู้เงินของสมาชิกชำระเงินกู้ตามกำหนด ตัวชี้วัดที่ 36 กรรมการมีการกำกับติดตามตรวจสอบการชำระหนี้ของสมาชิกทุกเดือน ตัวชี้วัดที่ 37 มีแผนกิจกรรมพัฒนาสังคม

ตารางที่ 3.1 เกณฑ์การวิเคราะห์สัณยภาพองค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

3 หลักการ 2 เงื่อนไข	ปัจจัยเพื่อการพิจารณา	ตัวชี้วัด
ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา กรรมการ	ตัวชี้วัดที่ 38 มีกิจกรรมพัฒนาความรู้ แก่กรรมการคิดเป็นร้อยละ 20 ขึ้นไป ต่อกิจกรรมทั้งหมด ตัวชี้วัดที่ 39 กรรมการมีความสามารถ ในการปรับเปลี่ยนแผนการบริหาร จัดการตามสถานการณ์ ตัวชี้วัดที่ 40 ใช้คอมพิวเตอร์จัดทำ ฐานข้อมูลทางการเงินเพื่อความสะดวกใน การทำงาน